

Współpraca międzynarodowa jako element rozwoju chińskich sił zbrojnych

Marcin Przychodniak

Współpraca międzynarodowa zaczyna odgrywać poważniejszą rolę w reformie chińskich sił zbrojnych i ma służyć skuteczniejszej rywalizacji z USA, choć i z tym państwem ChRL wznowiła dialog wojskowy. Najważniejszym partnerem dla Chin jest Rosja, z którą m.in. prowadzą regularne ćwiczenia, w tym na Pacyfiku. Ważną rolę w rozwoju potencjału wojskowego ChRL odgrywa też import komponentów i technologii, m.in. z UE. Z perspektywy Unii istotne jest zwiększenie nadzoru nad współpracą unijnych ośrodków badawczych z partnerami chińskimi oraz nad eksportem z państw UE do Chin uzbrojenia i produktów podwójnego zastosowania.

Jedynym traktatowym sojusznikiem wojskowym ChRL jest od 1961 r. Korea Północna. Chiny oficjalnie odrzucają możliwość zawarcia kolejnych sojuszy, uznając je za czynnik destabilizujący sytuację międzynarodową i ograniczający swobodę działania w polityce zagranicznej. Jako negatywny przykład przywołują tu np. [aktywność NATO](#). Nie oznacza to jednak rezygnacji ze współpracy wojskowej z innymi państwami. Wskazane przez chińskie Ministerstwo Obrony (MO) cele na 2024 r. obejmują m.in. rozwój zdolności armii dzięki ćwiczeniom z partnerami zagranicznymi. Kooperacja ma charakter zarówno bilateralny, jak i wielostronny, np. w ramach Szanghajskiej Organizacji Współpracy.

Aktywność wojskowa Chin. Dyplomacja wojskowa Chin w 2023 r. wróciła do regularnego wymiaru sprzed pandemii, wzmacniając przekaz polityczny, np. promocję [Globalnej Inicjatywy Bezpieczeństwa](#). Głównym forum realizacji tych celów w ramach dyplomacji wojskowej była zorganizowana w listopadzie ub.r. w Pekinie 10. edycja Xiangshan Forum, gdzie doszło do spotkań wiceszefów Centralnej Komisji Wojskowej z ministrami obrony m.in. Białorusi i Nigerii. W ub.r. w formule ministrów obrony (lub szefów sztabu) odbyły się spotkania z kilkunastoma gośćmi z państw Globalnego Południa, z którymi Chiny szczególnie rozwijają współpracę polityczną, m.in. Kongo czy Bangladeszu.

Najbardziej intensywne są kontakty Chin z Rosją. Od 2017 r. oba państwa opracowują plany współpracy sił zbrojnych, co wzmacnia ich przekaz o rywalizacji z USA i NATO. W grudniu ub.r. odbyła się w Pekinie 22. runda chińsko-rosyjskich konsultacji strategicznych. Ograniczony charakter mają interakcje z USA. Dwustronny dialog na tematy militarne został zawieszony przez Chińczyków w [2022 r.](#) Wznowiono go w styczniu br. w wyniku ustaleń na [spotkaniu Xi-Biden](#) w Kalifornii w listopadzie ub.r. Odbyły się m.in. konsultacje między amerykańskim Departamentem Obrony a chińskim MO. Kontakty z USA są obliczone głównie na zapobieganie przypadkowej eskalacji, np. na Morzu Południowochińskim czy w Cieśninie Tajwańskiej. Spośród państw zachodnich delegacja chińskiego MO złożyła wizytę również w Niemczech, na Węgrzech, a także w siedzibie KE oraz NATO w Brukseli (luty 2023 r).

Wyrazem rozwoju współpracy militarnej Chin z partnerami są ćwiczenia wojskowe. Wybór rodzaju sił zbrojnych, zakresu ćwiczeń oraz ich miejsca wynika ze strategicznych celów ChRL. Stąd np. współdziałanie z Rosją w bliskim sąsiedztwie Japonii – marynarki wojenne obu państw ćwiczyły np. w październiku 2022 r. w okolicach Wysp Aleuckich, w lipcu 2023 r. na Morzu Japońskim, a w 2017 r. zorganizowały manewry na Morzu Bałtyckim. Organizowane

są też trójstronne ćwiczenia z udziałem innych państw, m.in. RPA (luty 2023 r.) czy Iranu (w marcu i grudniu 2023 r.).

Chiny analizują też rosyjską agresję na Ukrainę, np. odnośnie do dowodzenia i wyposażenia żołnierzy. Współpraca z Rosją może również obejmować organizację operacji hybrydowych czy sabotażowych w Europie, choć brakuje publicznego potwierdzenia takich działań. W październiku 2023 r. władze Finlandii poinformowały, że w ich ocenie uszkodzenie rurociągu Balticconnector na Morzu Bałtyckim spowodował najpewniej chiński kontenerowiec (własność firmy rosyjskiej). Ćwiczenia wojskowe i szkolenia są też elementem rozwoju relacji Chin z państwami Azji Centralnej, Mongolią, Kambodżą czy Laosem. ChRL udostępnia też na uczelniach wojskowych (przede wszystkim w Narodowej Akademii Obrony) kilka tysięcy miejsc rocznie dla żołnierzy z ponad 90 państw, m.in. Ugandy i Kenii.

Dostawy uzbrojenia. Istotną formą aktywności ChRL jest eksport i import broni, komponentów do jej produkcji oraz produktów podwójnego zastosowania. Według danych Sztokholmskiego Międzynarodowego Instytutu Badań Pokojowych (SIPRI) w ciągu ostatnich 10 lat (2013–2022) udział Chin w eksporcie broni spadł o niecały 1pkt proc., do poziomu 5,2%, a najważniejszymi odbiorcami są Pakistan, Bangladesz i Serbia. W okresie 2018–2022 r. najwięcej broni ChRL importowała z Rosji (83%), Francji (8%) i Ukrainy (5%). Wtedy jednak rosyjski eksport uzbrojenia do ChRL spadł o ponad połowę, a udział Chin w rosyjskiej sprzedaży zagranicznej wyniósł średnio 23% rocznie. Dzieje się tak głównie z powodu uzyskania przez ChRL własnych zdolności do produkcji zaawansowanego sprzętu, również dzięki kopiowaniu rosyjskich produktów. Według SIPRI w 2022 r. dostawy z Rosji do Chin obejmowały m.in. radary i śmigłowce transportowe MI-17. Oba państwa wspólnie rozwijają również technologie wojskowe, np. systemów antyrakietowych.

Rosną jednocześnie [dostawy do Rosji chińskich produktów podwójnego przeznaczenia](#) – dronów czy urządzeń elektrycznych, które są wykorzystywane w wojnie na Ukrainie. Niepotwierdzone są doniesienia o sprzedaży Rosji chińskiej broni strzeleckiej i amunicji, choć prawdopodobnie jej zakres jest ograniczony, co wiąże się z obawami ChRL o objęcie jej sankcjami przez UE i USA. Chiny są również ważnym dostawcą uzbrojenia do m.in. Pakistanu, Egiptu i Arabii Saudyjskiej.

Chiński przemysł zbrojeniowy nie może obyć się bez zagranicznych komponentów i technologii. Są one pozyskiwane głównie z państw zachodnich zarówno przez przejęcia firm, współpracę badawczą, jak też szpiegostwo przemysłowe. Ze względu na brak kompletnych danych trudno ocenić skalę procederu, ale same liczby ataków hakerskich na firmy w USA pozwalają szacować straty własności intelektualnej na poziomie 100 mld dolarów. Od kilku lat dostęp do technologii jest utrudniony m.in. z powodu restrykcji eksportowych nałożonych przez administrację USA (obejmują już ponad 700 chińskich firm). Kluczowe znaczenie dla rozwoju sił zbrojnych ChRL i pozyskiwania technologii ma koncepcja tzw. fuzji cywilno-militarnej. Jej istotą jest wykorzystanie do celów

wojskowych produktów komercyjnych, także będących efektem współpracy zagranicznych (nie tylko zachodnich, ale także np. z Iranu) ośrodków naukowych i firm technologicznych z podmiotami chińskimi.

Wątpliwości budzi charakter współpracy ChRL z częścią firm z Zachodu. W deklaracji z 1989 r. Rada Europejska uznała, że państwa członkowskie wstrzymają handel bronią z Chinami. Nie zdefiniowała jednak zakresu ograniczeń, co skutkowało różnymi interpretacjami. Dlatego niektóre rządy w 2022 r. realizowały kontrakty zbrojeniowe zawarte z Chinami jeszcze w latach 80., czyli w okresie sprzed embarga. Dotyczy to m.in. francuskich helikopterów AS 365 czy niemieckich silników dieslowskich. Państwa UE sprzedają też do ChRL produkty podwójnego zastosowania, broń strzelecką, komponenty chemiczne czy części do systemów rakietowych. W 2021 r. Chiny były drugim pod względem wartości (14% udziału) odbiorcą takich produktów z Unii (po USA). Podobne zgody (na łodzie motorowe, armatki wodne czy systemy radarowe) wystawiano również w przypadku Hongkongu mimo zakazów wprowadzonych przez UE w 2020 r.

Wnioski i perspektywy. Współpraca międzynarodowa pozwala chińskim siłom zbrojnym pozyskiwać technologie istotne dla rozwoju uzbrojenia czy doświadczenie ze wspólnych ćwiczeń – ważne dla celów Chin na Pacyfiku czy Bliskim Wschodzie. Wspomaga też realizację celów politycznych w ramach dyplomacji wojskowej. Najważniejszym partnerem ChRL jest Rosja. Chiny traktują współpracę z nią jako szansę na nabycie umiejętności i doświadczenia w kontekście ewentualnego konfliktu z USA. Nie są jednak zainteresowane formalnym sojuszem.

Istotny dla zwiększania potencjału armii ChRL jest też handel sprzętem wojskowym i jego komponentami, gdzie ważnym partnerem jest również Rosja, choć jej znaczenie w tym kontekście maleje. Produkty o charakterze wojskowym, a także podwójnego zastosowania Chiny pozyskują nierzadko ze współpracy z unijnymi firmami i ośrodkami realizującymi projekty innowacyjne (np. na uniwersytetach technicznych). W tym kontekście istotna jest weryfikacja chińskich placówek badawczych i uczelni wojskowych – ewentualnych partnerów instytucji z państw unijnych, w tym z Polski. Może to prowadzić do rezygnacji ze współpracy w wypadku udziału we wspólnych projektach podmiotów powiązanych z siłami zbrojnymi ChRL.

W obliczu rosnących zagrożeń dla UE wynikających z polityki zagranicznej ChRL, w tym jej wsparcia dla Rosji, konieczne jest nie tylko dalsze włączanie do unijnych pakietów sankcyjnych chińskich firm, które wspierają rosyjski przemysł zbrojeniowy, ale także efektywniejsza kontrola współpracy firm europejskich z chińskimi. Oprócz propozycji KE ze stycznia br. w sprawie wprowadzenia monitoringu unijnych inwestycji zagranicznych czy nadzoru nad współpracą badawczą ośrodków z UE mogłaby temu służyć również kontrola przestrzegania restrykcji eksportowych do ChRL, np. maszyn czy silników diesla. Pomocne byłoby również wzmocnienie służb celnych i organów administracji państw UE działających w tym zakresie.